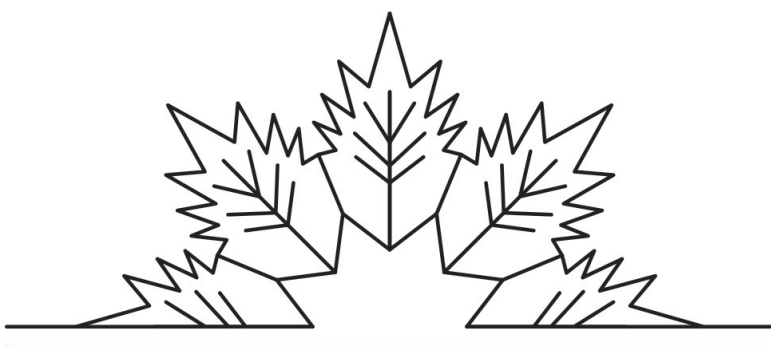

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مسائل اخلاقی معاصر

اختلافات و توافقات

گردآوری و تدوین لارنس ام. هینمن

سرپرست مترجمان: میثم غلامی

ویراسته هومن پناهنده

سرشناسه: هینمن، لارنس ام، Hinman, Lawrence M.
عنوان و نام پدیدآور: مسائل اخلاقی معاصر: اختلافات و توافقات/لارنس ام. هینمن؛ مترجمان فاطمه شریفیان... [و دیگران]؛ سرپرست مترجمان میثم غلامی؛ ویراسته هومن پناهنده.
مشخصات نشر: تهران: ترجمان علوم انسانی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۷۷۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۷۳۴-۳۸-۸
یادداشت: عنوان اصلی: Contemporary moral issues : diversity and consensus, 2016
موضوع: مسائل اخلاقی، Ethical problems
شناسه افزوده: غلامی، میثم، ۱۳۶۳-، مترجم
رده بندی کنگره: BJ1۰۳۱
رده بندی دیویی: ۱۷۰
شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۴۵۶۳۲

این اثر ترجمه‌ای است از:

Contemporary Moral Issues

Diversity and Consensus

Lawrence M. Hinman

Routledge, 2016

مسائل اخلاقی معاصر

اختلافات و توافقات

گردآوری و تدوین: لارنس ام. هینمن

مترجمان: فاطمه شریفیان، ندا زمان فشعی، عباس مهدوی، حمزه موسوی، علی کوچکی،

سید علی خادم‌الحسینی، طیبه حقانی، متین کئی، میثم غلامی

سرپرست مترجمان: میثم غلامی

ویراستار: هومن پناهنده

ناشر: ترجمان علوم انسانی

سروراستاران: محمد مهدی پور، علی کریمی

ویراستاران همکار: فرشته هدایتی، فاطمه وزیری و علی کریمی

نمونه‌خوان: فاطمه اکبرزاده

مدیر هنری: حمید اقدسی بزدلی

صفحه‌آرا: معصومه کریمی

چاپ: زیتون

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حقوق چاپ و نشر در تمام قالب‌ها اعم از کاغذی، الکترونیکی و صوتی انحصاراً برای انتشارات ترجمان علوم انسانی محفوظ است.

این اثر به پیشنهاد و با همکاری خانه اخلاق پژوهان جوان منتشر شده است.

پست الکترونیکی: tarjoman.nashr@gmail.com
فروشگاه اینترنتی: www.tarjomaan.shop
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

فهرست

مقدمه سرپرست مترجمان	۹
پیشگفتار	۱۱
درآمد: رهیافتی کثرت‌گرایانه به مسائل اخلاقی معاصر	۱۵
خودآزمایی اولیه در زمینه مسائل اخلاقی	۲۹
بخش اول: مسائل مربوط به مرگ و زندگی	۳۳
[۱] شبیه‌سازی و فناوری‌های تولیدمثل / ترجمه فاطمه شریفیان	۴۹
روایت	۵۱
وجود ابهام در قوانین بلژیک به پدر و مادرهای سوئسی اجازه تولد «کودک ناچی» را می‌دهد؛ کیتی دوک	۵۱
درمورد بیانایی و فلسفه اخلاق سقط جنین انتخابی به خاطر معلولیت: مکاتباتی با پسر؛ اوا فدر کیتی و لئو کیتی	۵۶
گزینه‌های باروری: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۸۱
استدلال	۹۳
مشکل اصلاح چیست؟؛ مایکل جی. سندل	۹۳
پرسش‌های پایانی بحث	۹۸
برای مطالعه بیشتر	۹۹
پژوهشگاه مجازی من	۱۰۳
[۲] سقط جنین / ترجمه ندا زمان فشمی	۱۰۵
روایت	۱۰۷
بارداری دو منهای یک؛ روث پاداور	۱۰۷
سقط جنین: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۱۱۹
استدلال	۱۴۱
سقط جنین و مفهوم شخص؛ جین اینگلیش	۱۴۱
امراشتباه در سقط جنین؛ پاتریک لی و رابرت پی. جرج	۱۵۱
پرسش‌های پایانی بحث	۱۶۶
برای مطالعه بیشتر	۱۶۷
پژوهشگاه مجازی من	۱۷۲
[۳] آسان‌مرگی / ترجمه حمزه موسوی	۱۷۵
روایت	۱۷۷
به خود وانهادن. پزشکی جدید وقتی نمی‌تواند زندگی مان را نجات دهد چه کار باید بکند؟؛ اتول گواندی	۱۷۷
مواجهه با آسان‌مرگی و خودکشی ای که به کمک پزشک صورت می‌گیرد: مرگ پدرم؛ سوزان ام. ولف	۲۰۳

تصمیم‌های دم‌مرگ: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۲۱۱
استدلال	۲۲۱
آسان‌مرگی فعال و غیرفعال؛ جیمز ریچلز	۲۲۱
پرسش‌های پایانی بحث	۲۲۷
برای مطالعه بیشتر	۲۲۹
پژوهشگاه مجازی من	۲۳۱
[۴] مجازات و اعدام / ترجمه عباس مهدوی	۲۳۳
روایت	۲۳۵
قربانیان جنایت زیر فشار محنت؛ هلن پریجین	۲۳۵
مجازات و اعدام: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۲۳۹
استدلال	۲۶۴
قاتلان سزاوار چه هستند؟ مجازات اعدام در جوامع متمدن؛ دیوید گلرنتز	۲۶۴
علیه مجازات اعدام؛ جفری اچ. ریمان	۲۷۱
پرسش‌های پایانی بحث	۲۸۱
برای مطالعه بیشتر	۲۸۳
پژوهشگاه مجازی من	۲۸۶
[۵] جنگ، تروریسم و مبارزه با تروریسم / ترجمه فاطمه شریفیان	۲۸۹
روایت	۲۹۱
جراحی‌های اخلاقی سربازان؛ نانسی شرمن	۲۹۱
جنگ، صلح و تروریسم: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۲۹۹
استدلال	۳۳۲
استدلالی دربارهٔ مداخلهٔ بشردوستانه؛ مایکل والزر	۳۳۲
شکنجه می‌تواند اشتباه اما کارساز باشد؛ استیون ال. کارتر	۳۴۶
آیا از طریق شکنجه می‌توان به عدالت رسید؟؛ الن ام. درشویتس	۳۴۸
مسائل اخلاقی در جنگ ضد تروریسم؛ مارتین ال. کوک	۳۵۱
پرسش‌های پایانی بحث	۳۵۶
برای مطالعه بیشتر	۳۵۷
پژوهشگاه مجازی من	۳۵۹
بخش دوم: مسائل مربوط به گوناگونی و برابری	۳۶۱
صورت‌بندی مفهومی مسائل	۳۶۳
[۶] نژاد و قومیت / ترجمه علی کوچکی	۳۸۱
روایت	۳۸۳
فراسوی مستیزاحه: آیندهٔ نژاد در آمریکا؛ جرج بلاسکوئی تریانوسکی	۳۸۳
نژاد و قومیت: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۴۰۱
استدلال	۴۱۸
دستیابی به برابری دمکراتیک: بخشش، مصالحه و پرداخت غرامت؛ هاوارد مگری	۴۱۸
قوانین جرائم ناشی از نفرت: سیاست تدریجی یا بالکانیزاسیون؟؛ دیوید ای. ریدی	۴۳۱
پرسش‌های پایانی بحث	۴۵۰

برای مطالعه بیشتر	۴۵۱
پژوهشگاه مجازی من	۴۵۲
[۷] جنسیت / ترجمه سید علی خادم الحسینی	۴۵۵
مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۴۵۷
استدلال	۴۷۱
توقف قاچاق زنان: قدرت، عاملیت و لغو در مباحث فمینیستی درباره قاچاق جنسی؛ کتی میریام	۴۷۱
جنسیت زدگی دوم؛ دیوید بناتار	۴۸۶
آیا چند فرهنگ‌گرایی به زیان زنان است؟؛ سوزان مولراو کین	۵۰۹
پرسش‌های پایانی بحث	۵۲۱
برای مطالعه بیشتر	۵۲۲
پژوهشگاه مجازی من	۵۲۴
بخش سوم: گسترش مرزهای بحث اخلاقی	۵۲۷
[۹] فقر و گرسنگی در جهان / ترجمه عباس مهدوی	۵۳۱
مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۵۳۳
استدلال	۵۵۳
لوازم اخلاقی عدالت جهانی؛ توماس دبلیو. پوگ	۵۵۳
دستیابی به عدالت جهانی و محلی؛ مایکل والزر	۵۶۲
پرسش‌های پایانی بحث	۵۷۲
برای مطالعه بیشتر	۵۷۴
پژوهشگاه مجازی من	۵۷۶
[۱۰] همزیستی با حیوانات / ترجمه طیبه حقانی	۵۷۹
روایت	۵۸۱
خوردن حیوانات؛ جان اتان سفرن فوئر	۵۸۱
نقدی بر دامداری صنعتی؛ پیتر سینگر	۵۹۰
مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۶۰۱
استدلال	۶۰۶
دفاع از حقوق حیوانات؛ تام ریگان	۶۰۶
دفاع از به‌کارگیری حیوانات در تحقیقات زیست‌پزشکی؛ کارل کوهن	۶۱۷
پرسش‌های پایانی بحث	۶۲۷
برای مطالعه بیشتر	۶۲۸
پژوهشگاه مجازی من	۶۳۰
[۱۱] محیط زیست / ترجمه متین کئی	۶۳۳
روایت	۶۳۵
رویکردهای بومی آمریکایی به محیط زیست؛ ان. اسکات مومادی	۶۳۵
اینک آخرالزمان: درخواست یک دانشمند برای ایجاد جنبشی مسیحی در حمایت از محیط زیست؛ ادوارد ا. ویلسون	۶۴۰

مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۶۴۷
استدلال	۶۵۱
زیبائه عادلانه؛ پیتر اس. ونز	۶۵۱
محیط زیست‌گرایی آمریکایی رادیکال و حفظ مناطق بکر: انتقادی جهان‌سومی؛ راماکاندرراگوها	۶۶۴
پرسش‌های پایانی بحث	۶۷۴
برای مطالعه بیشتر	۶۷۵
پژوهشگاه مجازی من	۶۷۷
[۱۲] اخلاق فضای مجازی / ترجمه میثم غلامی	۶۷۹
روایت	۶۸۱
هرکرها با کدهای خاص خودشان زندگی می‌کنند؛ جوزف من	۶۸۱
زیستن در کنار هم در فضای مجازی: مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی	۶۸۷
استدلال	۷۰۱
ارزیابی اخلاقی ویکی‌لیکس؛ لوجانو فلوریدی	۷۰۱
آیا باید به رایانه‌ها اجازه بدهیم زیر پوستمان نفوذ کنند؟؛ جیمز اچ. مور	۷۰۴
تأملات اخلاقی دریاب مزاحمت مجازی؛ فرانسیس اس. گروودزینسکی و هرمن تی. تاوانی	۷۲۳
تأملات اخلاقی درباره مسئله هرزنامه؛ ریچارد ای. اسپینلو	۷۳۵
پرسش‌های پایانی بحث	۷۴۶
برای مطالعه بیشتر	۷۴۷
پژوهشگاه مجازی من	۷۴۸
یادداشت‌ها	۷۵۱
واژه‌نامه	۷۶۵
نمایه	۷۷۱

مقدمه سرپرست مترجمان

اخلاق در فضای فارسی‌زبان، برخلاف بسیاری از رشته‌های دیگر، دیواری است که هر راه‌گم‌کرده‌ای بر آن تکیه کرده و گاهی نیز خط‌نشته‌ای بر آن نوشته است. اما کمتر مردمانی پیدا شده‌اند که خشتی بر آن بیفزایند و ستونی از آن را مستحکم کنند. اخلاق‌ورزی در ایران معاصر حالت بینابینی دارد، نه در اوج است و نه در حضيض؛ نه در دانشگاه‌ها و حوزه‌ها جایگاه مقبولی دارد و نه یکسره مغفول افتاده است؛ از یک سو شاهد رونق مباحث اخلاقی در دو-سه دهه اخیر و ترجمه و نگارش آثار خوب در این زمینه‌ایم و از سویی دیگر که بنگریم، هنوز این نهال توان تنه‌به‌تنه‌زدن به دیگر رشته‌های دانشی را ندارد و حتی در میان رشته‌های دانشگاهی جایگاه و نسبت معینی ندارد. علاقه زائدالوصف تأملات فلسفه اسلامی ما به مباحث نظری و بحث از غموضات ذهنی بر این نقیصه افزوده و باعث بی‌توجهی به شاخه‌های روزآمد اخلاق، خصوصاً اخلاق کاربردی، شده است. انتظار بحق از دانش اخلاق در جامعه امروز آن بود که راه روشنی برای حل مسائل پرتکرار نشان دهد و خط تیره‌ای بر بی‌اخلاقی‌های پُررمال امروز جامعه بکشد، اما قامت کم‌توان اخلاق در زبان فارسی، چه در ترجمه، چه در تألیف و بهره از تراث ارزشمند

اخلاقی اسلامی، هنوز یارای عرضه و ارائه در این عرصه را ندارد. راه اما این‌گونه که می‌نماید تاریک است؟ به نظر نمی‌رسد. واقعیت این است که ما با رستاخیزی در سپهر دانش اخلاق مواجه هستیم. توجه و باور به امر اخلاقی به‌عنوان یک دستگاه هنجارساز بیشتر و گسترده‌تر شده است. حتی میان آنچه در افواه مردمان می‌گذرد، ارجاع به اخلاقی‌بودن/نبودن افعال بیشتر از گذشته نمود یافته است و عیاری برای محکمه‌لسانی شده است. اما آنچه بدان نیاز وافر داریم روشنابخشیدن به این مسیر با ادبیات علمی اخلاق کاربردی و نشان دادن تجربه دیگر ملل در مواجهه با چالش‌های اخلاقی جامعه‌شان است.

در کتاب پیش رو، من و دوستانم در «خانه اخلاق پژوهان جوان» کوشش داشتیم تا از دریچه نگاه پروفیسور لارنس هینمن مباحث پرچالش اخلاق کاربردی را عرضه کنیم، حوزه‌های نوظهور این رشته را در قالب این مجموعه معرفی کنیم و برای پرسش‌های بی‌شمار خودمان و خوانندگان پاسخ‌هایی هرچند اولیه بیایم. ما و دست‌اندرکاران انتشارات ترجمان علوم انسانی کوشیده‌ایم تا، علی‌رغم تعدد نویسندگان مقالات و همچنین مترجمان اثر، خواننده از یک متن

گروه مترجمان این اثر تمام تلاش خود را کرده‌اند تا این تفاوت دیدگاه‌ها بر ترجمه کتاب سایه نیندازد و امانت‌داری در ترجمه را لحاظ کنند؛ درعین حال امکان انتشار فصل هشتم این کتاب، که بخش عمده آن به دفاع از همجنس‌خواهی اختصاص داشت، با رعایت اصلاحات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و با حفظ ملاحظات شرعی و عرفی، از نظر ما به نحو مقبول و امانت‌دارانه میسر نبود و نهایتاً تصمیم به حذف این فصل گرفتیم. ما خود را موظف می‌دانستیم که این دخل و تصرف در متن اصلی را به اطلاع خوانندگان اثر برسانیم تا در صورت علاقه بتوانند به متن اصلی این کتاب مراجعه کنند.

در اینجا لازم است از طرف خودم و مترجمان دیگر این اثر از دست‌اندرکاران انتشارات ترجمان علوم انسانی و همه دوستانی که ما را یاری کردند قدردانی کنم: استاد گران‌قدر، جناب آقای محسن جوادی، کتاب را از میان آثار متعددی برای ترجمه برگزیدند و با پیشنهادها و تذکرات خود ما را هدایت کردند؛ از ایشان بسیار سپاسگزارم. قدردان زحمات بی‌دریغ جناب آقای هومن پناهنده هستم که مقابله و ویرایش نهایی متن را بر عهده گرفتند و با دقت و وسواسی مثال‌زدنی متنی پیراسته و ویراسته بر قلم آوردند. خانم فاطمه وزیری، خانم فرشته هدایتی و آقای علی کریمی متن را مقابله و ویرایش اولیه کردند؛ از ایشان سپاسگزاری می‌کنم. آقایان دکتر محمد مهدی پور و علی کریمی نیز با حوصله و پیگیری بسیار زحمت سرویاستاری و مدیریت فرایند تولید این اثر را در مدتی طولانی بر عهده داشتند که از ایشان نیز سپاسگزارم. در پایان، ضمن تشکر از دکتر سیدحسن اسلامی و دیگر اساتیدی که در این مسیر ما را یاری کردند، آرزو می‌کنم حاصل زحمات ما در نظر خوانندگان نیز مقبول افتد.

میثم غلامی

روان و دقیق فلسفی-کاربردی لذت ببرد. آنچه در کتاب هینمن تازگی دارد درکی از اخلاق کاربردی به‌مثابه فانوسی در دسترس و نقشه‌ای عملیاتی است که مادر مکتوبات فارسی شاید کمتر چنین چیزی سراغ داریم. اخلاق کاربردی در نگاه هینمن جاده‌ای است که از طریق آن ما به ارتقای رفتار اجتماعی و اعتماد و انسجام اجتماعی می‌رسیم و درکی شفاف از لایه‌های مختلف مسئولیت اخلاقی و هدایت مسائل متکثر روزمره‌مان پیدا می‌کنیم. معضلات و تعارضات اخلاقی‌ای که هینمن گوشه‌ای از آن‌ها را به تصویر می‌کشد به‌طور فزاینده‌ای در دنیای امروز ما به سمت پیچیدگی می‌رود و کار نسل‌هایی را که به دنبال پاسخی برای مواجهه‌های روزمره خود هستند سخت و سخت‌تر می‌کنند. او در این کتاب با مثال‌هایی که بسیاری از آن‌ها برای ما تازگی دارد، و همچنین با شیوه‌ای از یادگیری تعاملی که سبک خاص نوشتارهای او محسوب می‌شود، تلاش کرده تا این سؤال‌ها و چالش‌ها را به متن زندگی ما وارد کند. آنچه هینمن در این کتاب گفته ممکن است با بسیاری از پیش‌فرض‌ها، سنت‌ها و یا باورهای ادیان ابراهیمی در چالش و حتی تعارض باشد؛ ناگفته هویداست که مباحث مختلفی که خصوصاً در سقط‌جنین، خودکشی و روسپیگری مطرح کرده برای ایجاد یک فضای بحث علمی و گفت‌وگو پیرامون آن‌هاست و لزوماً به معنای تجویز آن‌ها نیست.

این روزها در بحث از همجنس‌خواهی و حقوق LGBTQ اختلاف ما با برخی اندیشمندان غربی پررنگ شده و تشدید یافته است. آنچه در آموزه‌های دین اسلام مؤکداً نهی شده است، چه در ساحت علمی و چه در فضای آموزشی و حتی در ساحت عمومی جامعه غربی، تحت عنوان پاسداشت حقوق بخشی از جامعه، مدافعان جدی دارد. ما از این اختلاف و تفاوت دیدگاه‌گریزی نداریم و طبیعتاً استدلال‌های خود را در این موضوع داریم.

پیشگفتار

فلسفه گذرانده است). ادوارد آ. ویلسن، پایه‌گذار زیست‌شناسی اجتماعی، نامه‌ای به یک کشیش اهل جنوب می‌نویسد و در آن از دغدغه‌های مشترک در باب محیط طبیعی سخن می‌گوید دیوید گلرنتر، دانشمند برجسته علوم رایانه در دانشگاه ییل، که خود هدف سوء قصد یک قاتل زنجیره‌ای بوده است، درباره مجازات اعدام بحث می‌کند. خواهر هلن پرژان از زاویه‌ای متفاوت و با بیانی مختص به خودش به این مسائل می‌پردازد و از یاری رساندن به خانواده قربانیان یا به کسانی که در صف اعدام‌اند سخن می‌گوید. این صداها هر یک شاخص و شایان توجه هستند، حتی اگر با آن‌ها مخالف باشیم. هدف من این است که، در خلال این صفحات، کلمات آنان نیز مانند ایده‌هایشان بر ما بتابند و روشنی‌بخش تجارب ما باشند و دیدگاه‌های خاص آنان را بر ما آشکار کنند.

همچنین، از بیان شاخص فیلسوفانی بهره گرفته‌ایم که شرح تلاقی دانش نظری‌شان با تجربه واقعی غالباً پرچالششان دوچندان اثرگذار است. اوافدر کیتی و پسرش لئو، در اثر معلولیت شدید بیشا، دختر خانواده، که زندگی آنان را عمیقاً تحت تأثیر قرار داده، در نامه‌هایی به

چهارمین ویرایش کتاب مسائل اخلاقی معاصر بازبینی اساسی ویرایش‌های پیشین است. در هر فصل، بخش «مقدمه‌ای بر مسائل اخلاقی» از اساس بازبینی شده و در بیشتر موارد بسیار بسط یافته تا نقشه راه روشنی از مسائل و استدلال‌ها را به دانشجویان ارائه دهد و، در کنار آن، عمدتاً پیش‌زمینه تجربی مرتبگی در اختیار آنان قرار دهد. امید آنکه این مجموعه در نظر دانشجویان جذاب و روشن‌گر افتد و در برابر آن‌ها بابتی تازه به مباحث جاری در این رشته بگشاید. از همین رو، نقش خود را چون میزبان خوب یک میهمانی می‌بینم که مؤدبانه تازه‌واردان و حاضران در مجلس را به هم معرفی می‌کند و خلاصه مختصر و مفیدی از بحث‌های پیشین این محفل را در اختیار تازه‌واردان قرار می‌دهد.

در این ویرایش، از نویسندگانی که نه تنها حرف متفاوت، که بیان متمایزی داشته‌اند، مقالات بیشتری آورده شده است. مثلاً جان‌اتان سرفران فور نویسنده کتاب‌های همه‌چیز روشن است (۲۰۰۲) و به شدت بلند و به غایت نزدیک (۲۰۰۵) بحث خوردن حیوانات و گیاه‌خواری را در فضای جمع‌های خانوادگی و اعیاد مذهبی مطرح می‌کند (گفتنی است فور مقطع کارشناسی را در رشته

استادانه و حاصل سال‌ها مطالعه آثار رواقیون و ارسطو و دیگر فیلسوفان باستان، از جراحات اخلاقی سربازان می‌نویسد، جراحاتی که اغلب از هر جراحی جسمی‌ای عمیق‌ترند.

البته در صفحات پیش رو بسیاری نوشته‌های عالی دیگر هم خواهیم داشت، از جمله مقالاتی از فیلسوفان برجسته‌ای چون پیتر سینگر، مارتا نوسبام، مایکل الیزر، جفری ریمن، مایکل سندل، تامس پوگ، استیون کارتر، جین انگلیش، جیمز ریچلز، تام ریگان، لوسیانو فلورییدی، جیم مور، سوزان مولر اوکین و بسیاری دیگر. همچنین نوشته‌های کسانی چون هیلاری کلینتون و آلن درشوویتس را که فیلسوف نیستند نیز خواهیم خواند.

این کتاب برای دانشجویان کتابی خوشخوان است. مقدمه‌های انتقادی در آغاز هر فصل فضای ذهنی لازم برای ورود به قلمرو اخلاقی مورد بحث را مهیا می‌کند و «مروری بر نظریات اخلاقی» به‌طور مختصر به مسائل متداول مطرح در هر فصل می‌پردازد. سؤالات ابتدایی در آغاز هر مقاله با این هدف طراحی شده‌اند که تمرکز دانشجویان را افزایش دهند. هدف از سؤالات بخش «بحث و نظر» که در پایان هر مقاله برای برانگیختن بحث عرضه شده واداشتن دانشجویان به موضع‌گیری در قبال مسائل است، و برخی از این سؤالات - که با قلم ایرانی‌یک نوشته شده است - برای ورود به امور شخصی‌تری است که در اثر خواندن مقالات مطرح می‌شوند. در پایان هر فصل، کتابنامه‌ای از مهم‌ترین آثار و منابع ارزشمند برای دانشجویان ارائه شده است. برای راهنمایی درباره مطالعه انتقادی در فلسفه و شیوه نگارش مقالات فلسفی در زمینه مسائل اخلاقی، می‌توانید به وبگاه تازه‌های اخلاق^۶ مراجعه کنید، که مشتمل بر نکاتی درباب انتخاب و پالایش

یکدیگر از گویایی آزمایش‌های ژنتیک در رابطه با معلولیت بحث می‌کنند. پس از سال‌ها تأمل و تحقیق فلسفی در زمینه مسائل پایان حیات، سوزان ام. وُلف به ما امکان می‌دهد که ببینیم او چگونه با هفته‌های پایانی حیات پدرش دست‌وپنجه نرم می‌کند. در «فراسوی مستیزاجه»^۱، حساسیت فلسفی جرج بلاسکوئی تریانوسکی در ارائه تصویری روشن از موضوع نژاد در آمریکا به انتقال بهتر و بلندتر صداهای مختلف کمک می‌کند و مشاهده و درک تفاوت‌ها را به شیوه‌هایی نو ممکن می‌سازد. در اینجا نیز نگاه خاص نویسنده‌گان حاصل کار آنان را از نظریه‌های ساده فراتر برده است.

در این مجموعه، نویسندگان دیگری هم حضور دارند که مهارت خاصی در انتقال تجربیات افراد دارند. آنول گواندی، از خوش‌بیان‌ترین پزشکان صاحب‌قلم امروز، در مقاله‌ای که در نیویورکر^۲ چاپ شده بود، از مسائل پایان حیات و حرف‌های بیماران و پزشکانی صحبت می‌کند که به دنبال معنای خوب مردن هستند. روث پاداور، در مطلبی چاپ‌شده در مجله نیویورک تایمز^۳، صدای کسانی را به ما می‌رساند که دوقلوها را تک‌قلو می‌کنند. این نوعی سقط‌گزینشی بدون دلیل پزشکی است که رو به افزایش هم هست. نانسی شرمین، استاد دانشگاه جرج تاون و دارای نخستین کرسی استاک‌دیل^۴ در اخلاق و رهبری در دانشکده نیروی دریایی آمریکا^۵، با بیانی

۱. Mestizaje واژه‌ای اسپانیایی است که معادل انگلیسی آن «miscegenation» به معنای اختلاط یا آمیزش نژادی، ازدواج میان نژادها و ازدواج سفیدپوست با فردی از نژاد دیگر است [ویراستار].

2. *The New Yorker*

3. *New York Times Magazine*

4. Stockdale Chair in Ethics and Leadership

5. United States Naval Academy

6. Ethics Updates (<http://ethics.sandiego.edu/guides>)

محوری در این بخش مسئله حق حیات و قداست جان انسان‌هاست. بخش دوم بی‌پرده به سراغ مسئله گوناگونی و برابری می‌رود، و به موضوعاتی مانند نژاد، قومیت، جنسیت، و جهت‌گیری جنسی می‌پردازد. از موضوعات محوری در این بخش آن است که چطور بین پذیرش گوناگونی‌ها و مطالبات یک اجتماع تعادل برقرار کنیم. بخش سوم حدومرز حوزه اخلاق را به بحث می‌گذارد؛ خانه شاید اولین منزل اخلاق باشد، اما از آنجا تا به کجا پیش می‌رود؟ آیا دایره مسئولیت‌های اخلاقی ما تا فقیران و گرسنگان دیگر کشورها گسترده است؟ حیوانات چطور؟ و طبیعت؟ و دنیای مجازی؟ این پرسش‌های چهارگانه زیربنای چهار فصل پایانی کتاب را تشکیل می‌دهند.

قبل از هر چیز ما بایم از نویسندگان محترمی تشکر کنم که آثارشان بخش اصلی این کتاب را تشکیل می‌دهد و با بزرگواری اجازه دادند مقالاتشان در این کتاب منتشر شود. همچنین، از کسانی که زحمت بازبینی را کشیدند به خاطر نظرات و پیشنهادهای ارزنده در راستای بهبود کتاب کمال تشکر را دارم. مسئولیت هرگونه کاستی بر عهده من است. در انتشارات پیروسن اجوکیشن^۱، سپاس ویژه دارم از کارلی چک به خاطر صبوری و پشتیبانی در طرحی که بیش از انتظار هر دوی ما به درازا کشید، و از لیندزی بتونی به خاطر پشتیبانی و ویراستاری دقیق؛ از مارسسی شنایدویند به خاطر زحمات طاقت‌فرسا برای گرفتن اجازه درج مقالات از صاحبان آن‌ها، و از کایلاش جدلی و گروه او در آیتارا به خاطر تلاش خستگی‌ناپذیر در تبدیل دست‌نویس‌ها به کتاب؛ در دانشگاه سن دیه‌گو، از بسیاری از همکاران و دانشجویانم در درس اخلاق اجتماعی

موضوع، تهیه کتابنامه، صیقل دادن استدلال‌ها و کاربرد مثال‌های نقض است.

خودآزمایی اولیه در زمینه مسائل اخلاقی که در ابتدای کتاب آمده مروری است بر مواضع شما نسبت به بعضی مسائل مطرح‌شده در کتاب. در پایان هر فصل، سؤالات مرتبط با آن فصل دوباره پرسیده می‌شود. پیش از خواندن هر فصل از کتاب، با شرکت در خودآزمایی خود را بیازمایید، و سپس در پایان هر فصل دوباره به سؤالات مربوطه پاسخ دهید. پاسخ‌هایتان را با خودآزمایی ابتدای کتاب مقایسه کنید و ببینید که پاسخ‌هایتان، در صورت تغییر، از چه لحاظ تغییر کرده.

کلام آخر آنکه کتاب، در ویرایش سوم، بیش‌ازپیش با اینترنت عجین گشته و اینک مطالب پشتیبان و منابعی گسترده در تمامی موضوعات در وبگاه تازه‌های اخلاق در دسترس قرار دارد. منابع موجود در وبگاه چندرسانه‌ای‌تر و تعاملی‌تر شده‌اند، و در چند دسته ارائه می‌شوند: نخست، نسخه‌های دائماً به‌روز از کتابنامه‌های موجود در کتاب با ارجاعاتی به تازه‌ترین آثار هر حوزه در دسترس قرار دارد (در صورت نیاز، نسخه‌های قبلی کتابنامه‌ها نیز در وبگاه موجود است). دوم، به منابع اینترنتی بیشتری پیوند داده شده است. مثلاً بخش مربوط به سقط‌جنین حاوی پیوندهایی به صفحات هر دو گروه مدافع و مخالف، و نیز متن کامل احکام مهم قضایی درباره سقط‌جنین است. سوم، فیلم و فایل بعضی از سخنرانی‌های من و دیگر فیلم‌های مرتبط بر روی وبگاه قرار گرفته است.

این کتاب، شبیه جنگ‌های سه‌گانه سزار با گل‌ها، در سه بخش تنظیم شده است: بخش اول پیرامون موضوعات مربوط به مرگ و زندگی است، و به حوزه‌هایی از قبیل لقاح مصنوعی، سقط‌جنین، آسان‌مرگی^۱، اعدام و جنگ می‌پردازد. مسئله

که مشوق، کمک‌کار و الهام‌بخش من بودند؛ بالاتر از همه، مايلم از همسر و بيرجينيا به خاطر عشق هميشگي و حمايت‌هايش تشكر كنم؛ بدون او، اين كتاب به سرانجام نمي‌رسيد. در آخر، قدردان نظرات خوانندگان عزيز و دانشجويان و اساتيد خواهم بود. خواهشمندم

از ارائه دیدگاه‌های خود، چه از طریق ایمیل (hinman@sandiego.edu) و چه از راه نوشتن نامه به نشانی بخش فلسفه دانشگاه سن دیه‌گو دریغ نفرمایید. از نظرات و پیشنهادهای شما به گرمی استقبال می‌کنم.

لارنس ام. هینمن

درآمد: رهیافتی کثرت‌گرایانه به مسائل اخلاقی معاصر

فهم اختلاف نظرهای اخلاقی

در زندگی اخلاقی درباره چیزهای بسیاری هم‌نظر هستیم، و این هم‌نظری اغلب در قوانین و آداب اجتماعی ما نمود می‌یابد. درست نیست کسی را بی‌دلیل هدف گلوله قرار بدهیم و بکشیم؛ هیچ‌کس عقیده ندارد بزرگ‌سالان باید در تجاوز از به کودکان و سوءاستفاده از آن‌ها آزاد باشند؛ تقلب و دروغ‌گویی غلط است. آب دهان به صورت کسی انداختن اهانت بزرگی است؛ تحقیر دیگران فقط برای اینکه احساس برتری به ما دست بدهد شایسته نگوئیم است. شبکه گسترده‌ای از باورهای اخلاقی وجود دارد که میان اکثریت قاطع جامعه ما مشترک است.

اما مسائلی که در فصل‌های پیش رو به آن‌ها خواهیم پرداخت در این دسته قرار ندارند، بلکه غالباً مسائلی هستند که افراد عمیقاً و شدیداً درباره آن‌ها اختلاف نظر دارند. سقط جنین، تحقیقات مربوط به سلول‌های بنیادی، آسان‌مرگی، مجازات مرگ، نژادپرستی، جنسیت‌زدگی، همجنس‌گرایی، رفاه، گرسنگی در جهان، حقوق حیوانات و مسائل زیست‌محیطی حوزه‌هایی هستند که اختلافات بنیادین غالباً شدید، و گاه تلخ و زننده، شاخصه اصلی همه آن‌هاست.

آنچه اوضاع را از این پیچیده‌تر می‌کند استدلال‌های خوب هر دو طرف در این دعواهاست. به بیان دیگر، این‌ها بحث‌هایی نیستند که نادرستی موضع یک طرف در آن‌ها چنان واضح باشد که فرد ملتزم به آن موضع مغرض یا دستخوش کوری اخلاقی شمرده شود. معارضان دو سوی این نزاع‌ها افرادی نیک‌سرشت، مطلع و خیرخواه‌اند. پس نمی‌توان، با بی‌منطق یا مغرضانه خواندن و بنابراین نادرست موضع یک طرف، به راحتی از چنین اختلافاتی گذر کرد. درنهایت، این تعارضات اختلافاتی است میان افراد باهوش و باحُسن‌نیت، و دقیقاً به همین دلیل است که تا این اندازه آزاردهنده است. بی‌شک جهل یا سوءنیت می‌تواند عامل بخشی از اختلاف نظرهای اخلاقی باشد، اما قسمت دردمساز ماجرا آنجاست که میان افراد مطلع و خیرخواه اختلاف می‌افتد. این اختلافات را چگونه باید فهم کرد؟ به طور خاص می‌توان به سه رویکرد ممکن توجه کرد.

مطلق‌گرایی اخلاقی

اولین، و شاید معمول‌ترین، رویکرد به چنین اختلافاتی ادعای وجود یک پاسخ منحصر به فرد

نسبی‌گرایان اخلاقی معتقدند اختلافات اخلاقی زائیده این امر است که آنچه نزد یکی حق است لزوماً نزد دیگری حق نیست. آن‌ها ادعا می‌کنند اخلاق، مانند زیبایی است، چون تماماً بستگی به این دارد که بیننده چه کسی باشد. برای داوری کردن میان دیدگاه‌ها هیچ معیار نهایی‌ای وجود ندارد. هیچ‌کس ناحق نیست؛ هر کس در قلمرو خود برحق است.

توجه کنید که در اینجا کار نسبی‌گرایان صرفاً به رسمیت‌شناختن وجود اختلاف نظر اخلاقی نیست. صرف اذعان به وجود چنین اختلاف نظر اخلاقی‌ای نسبی‌گرایی توصیفی نامیده می‌شود، که در مقایسه، دعوایی بر سر آن نیست. در حوزه اخلاق، مثل بیشتر ابعاد زندگی، اختلاف رأی زیاد است. اما نسبی‌گرایان هنجاری پا را از این هم فراتر می‌گذارند. آن‌ها نه تنها به وجود این اختلاف معترف‌اند، بلکه می‌گویند هر کس، بسته به فرهنگ خود، برحق است. در ضمن، ذکر این نکته نیز خالی از لطف نیست که نسبی‌گرایان در اینکه اخلاق را دقیقاً نسبت به چه چیز نسبی می‌دانیم هم‌رأی نیستند. در ادامه این بحث، هر جا از نسبی‌گرایی اخلاقی یاد شد، مقصود ما نسبی‌گرایی هنجاری است که خود شامل نسبی‌گرایی اخلاقی فرهنگی و ذهنی‌گرایی اخلاقی می‌شود.

گرچه نسبی‌گرایی اخلاقی غالباً در نگاه اول جذاب به نظر می‌رسد، در بلندمدت به هیچ وجه گره‌گشا نیست، زیرا هر چند توضیحی برای اختلافات اخلاقی ارائه می‌کند، گزارش قانع‌کننده‌ای از نحوه رسیدن به توافق اخلاقی به دست نمی‌دهد. نسبی‌گرایان به هنگام اختلاف نظر چه توصیه عملی‌ای برای ما دارند؟ ظاهراً تنها چیزی که می‌توانند بگویند پیروی از عرف جامعه، فرهنگ، زمانه، یا تجربه فردی مان است. بنابراین نسبی‌گرایان اخلاقی فرهنگی عملاً به ما می‌گویند «خواهی نشوی رسوا، هم‌رنگ جماعت شو».

و نهایی به این سؤالات است. این پاسخ از آن مطلق‌گرایان اخلاقی است که معتقدند فقط یک حقیقت وجود دارد. معمولاً مطلق‌گرایان مدعی‌اند که آن حقیقت را می‌دانند، و عجیب نیست که آن را همان موضع خود بپندارند.

مطلق‌گرایان اخلاقی به یک موضع خاص محدود نمی‌شوند. در واقع، مطلق‌گرایی هم نحوه اعتقاد به بعضی باورها و هم مصداق و متعلق آن نحوه باور است. بنیادگرایان مذهبی - مسیحی، مسلمان یا مذهب دیگر - معمولاً مطلق‌گرا هستند. بعضی مطلق‌گرایان معتقد به کمونیسیم و بعضی دیگر، به همین اندازه مطلق‌انگاران، معتقد به اقتصاد بازار آزاد هستند. بعضی فیلسوفان اخلاق مطلق‌گرا هستند و معتقدند دیدگاه اخلاقی آن‌ها تنها دیدگاه موجه است. اما وجه مشترک تمام مطلق‌گرایان این باور است که تنها حقیقت حقیقت آن‌هاست.

شاید حق با مطلق‌گرایان اخلاقی باشد، اما دلایل خوبی وجود دارد که در این باره شک کنیم. اگر حق با آن‌هاست، چه توضیحی برای استمرار این اختلاف نظرهای اخلاقی دارند؟ بی‌شک اختلاف نظر و مناقشه در دیگر زمینه‌ها (از جمله علوم طبیعی) نیز وجود دارد، اما به نظر می‌رسد استمرار این منازعات را معمولاً در زمینه دیگری نمی‌بینیم. با نگاهی مطلق‌گرایانه مشکل بتوان برای این منازعات توضیحی جز این یافت که خاستگاه آن‌ها یا جهل است یا غرض. بی‌شک بخشی از ماجرا این است، اما آیا تمام اختلافات اخلاقی برخاسته از جهل و غرض است؟ مطلق‌گرایان از فهم این واقعیت عاجزند که اختلافات اخلاقی واقعی گاه در میان افراد مطلع و خیرخواهی اتفاق می‌افتد که صادقانه و آشکارا در پی حقیقت‌اند.

نسبی‌گرایی اخلاقی

دومین رویکرد معمول به این اختلاف نظر عملاً منکر وجود هرگونه حقیقتی در این حوزه است.

و کسانی که از درک این پاسخ عاجزند غافل یا مغرض‌اند. نسبی‌گرا از دادن توضیح قانع‌کننده در این باره عاجز است که افراد چطور می‌توانند به توافق برسند. او مدعی است که هیچ‌کس ناحق نیست، و هر فرهنگی (یا هر فردی) برای خود حق است. اما نسبی‌گرا برای حل این منازعات اخلاقی راهی نشان نمی‌دهد.

اما پاسخ سومی وجود دارد که من آن را در اینجا کثرت‌گرایی اخلاقی می‌نامم. کثرت‌گرایان اخلاقی می‌گویند حقیقت‌های اخلاقی وجود دارند، اما این‌ها پیکرهٔ منسجم و یکپارچه‌ای از حقایق را، مانند آنچه در علوم طبیعی یا ریاضیات می‌توان یافت، تشکیل نمی‌دهند. حقیقت‌های اخلاقی واقعی اما جزء-جزء هستند. به علاوه، ناگزیر متکثرند. نه یک، که فراوان حقیقت اخلاقی وجود دارد؛ و این حقایق ممکن است با یکدیگر تعارض داشته باشند.

در اینجا برای تفهیم مطلب مثالی از انواع حکومت می‌آورم. مطلق‌گرایان اخلاقی شبیه به سلطنت‌طلبان تاریخ‌گذشته هستند: یک رهبر وجود دارد و هم اوست که مالک حقیقت مطلق است. نسبی‌گرایان اخلاقی به آنارشویست‌ها شبیه هستند: هر شخص یا گروه حقیقت خاص خود را دارد. دولت آمریکا مثال جالبی از یک دولت کثرت‌گرای سه‌بخشی است. به گمان ما رئیس‌جمهور، کنگره یا قوهٔ قضائیه، به تنهایی، مدعی مالکیت انحصاری حقیقت نیستند؛ هر یک مدعی جزئی از آن است، و هر کدام مهارکنندهٔ دو قوهٔ دیگر است. اختلاف میان سه قوه را - دست‌کم در بیشتر موارد - چیز بدی نمی‌دانیم. در واقع، چنین نظامی که از مسئولیت‌های هم‌پوشان و گاه متعارض تشکیل شده، خود، نوعی محکم‌کاری است. اگر همهٔ امید خود را به یک قوه گره بزنیم، خود را در معرض خطر بیشتری قرار داده‌ایم. اگر آن قوه اشتباه

ذهنی‌گرایان اخلاقی به ما می‌گویند ما باید با خود شخصی‌مان، و نه با فرهنگمان، منطبق باشیم. اما نسبی‌گرایان نمی‌توانند ما را در حل منازعات یاری دهند. گفتن اینکه هر کسی برای خود حق است مسئله‌ای را حل نمی‌کند، چراکه پرسش آن است که وقتی طرفین منازعه به هم می‌رسند تکلیف چیست.

گرچه در عصر انزوآگرایی اخلاقی - زمانی که هر جامعه (یا فرد) برای خود جزیره‌ای مجزا بود - این توصیه ممکن بود تا حدی کارگر افتد، اما امروزه بی‌فایده است. مسئلهٔ فوری اخلاقی در دنیای معاصر آن است که چطور با هم زندگی کنیم، نه اینکه چطور جدا از هم زندگی کنیم. اقتصادها وابسته به یکدیگرند، شرکت‌ها غالباً چندملیتی‌اند، کالاهایی چون خودرو به ندرت در یک کشور واحد تولید می‌شوند. ارتباطات هر روز بیش از پیش مرزها را درمی‌نوردد. سامانه‌های ارتباط از راه دور، بر بستر ماهواره، ارتباط با تلفن‌ها و تلویزیون‌های بین‌المللی (چون ام‌تی‌وی و دیگر شبکه‌های خبری) را ممکن کرده‌اند. با اتصال میلیون‌ها انسان به اینترنت در سراسر جهان، جامعه‌ای مجازی شکل گرفته است. در چنین دنیایی، نسبی‌گرایی نمی‌تواند در حل اختلافات چراغ راهمان باشد. تنها چیزی که می‌تواند بگوید آن است که هر کس در دنیای خود بر حق است. اما جای این پرسش باقی است که هنگام تماس این دنیاها با یکدیگر چطور می‌توان درست را از غلط تشخیص داد.

کثرت‌گرایی اخلاقی

به مسئلهٔ خودمان برگردیم: در بعضی منازعات اخلاقی، طرفین دعوا افراد مطلع و باحسن‌نیتی به نظر می‌رسند. مطلق‌گرا از دادن توضیحی قانع‌کننده در این باره عاجز است که چطور افراد می‌توانند، در عین تقابل، بااطلاع و باحسن‌نیت باشند. او مدعی است تنها یک پاسخ وجود دارد

که هیچ مبنایی برای اجماع در خود ندارد، بلکه الگوی یک دولت سالم است که تنوع و اختلاف و سازش و اجماع، همگی، نشانه‌های سرزندگی آن‌اند.

رهیافتی کثرت‌گرایانه به نظریه‌های اخلاقی

همچنان‌که، در حوزه سیاست، این احزاب و جنبش‌های سیاسی هستند که عمده‌مرزبندی‌های سیاسی را تعیین می‌کنند، در فلسفه نیز نظریه‌های اخلاقی روش‌های معمول فهم و حل مسائل اخلاقی را در اختیار می‌گذارند. در مقالات این کتاب نمونه‌هایی از این نظریه‌ها را در عمل خواهیم دید. در اینجا نگاهی به برخی از مهم‌ترین ویژگی‌های هر یک از آن‌ها مفید خواهد بود. همچنان‌که در آمریکا احزاب جمهوری خواه و دمکرات، لیبرال و محافظه‌کار، و لیبرترین و سوسیالیست، همه، نگرش‌هایی مهم - و گاه متعارض - به زیست سیاسی دارند، هر یک از نظریه‌های اخلاقی نیز نگرش‌های ارزشمندی به زندگی اخلاقی دارند. اما هیچ‌یک روایتگر تمام ماجرا نیستند. در ادامه، نگاه مختصری به هر یک از این رهیافت‌ها می‌اندازیم.

اخلاق به مثابه پیامدها

چه چیزی باعث می‌شود یک عمل اخلاقاً خوب باشد؟ برای بسیاری از ما، عامل تعیین‌کننده پیامدها هستند. کار درست کاری است که بهترین پیامدها را دارد. اگر من برای کمک به مردم گرسنه به مؤسسه خیریه‌ای پولی بدهم و اگر آن مؤسسه جان مردم گرسنه را نجات دهد و در رسیدن به خودکفایی اقتصادی به آن‌ها کمک کند، من کار خوبی کرده‌ام. کار من خوب است چون پیامدهای خوبی داشته است. به همین دلیل است که کار درست همین کار است. پیروان این موضع پیامدگرا نام دارند. همه پیامدگرایان در

کند، همه چیز اشتباه می‌شود. اما اگر سه قوه (که دست‌کم تا حدی با هم تضاد دارند) در کار باشند، آثار اشتباه یک قوه چندان فاجعه‌بار نخواهد بود. علاوه بر آن، وقتی دو قوه کار قوه دیگر را به دقت رصد می‌کنند، یقیناً احتمال اینکه اشتباهات زودتر هویدا شوند بیشتر خواهد بود. در حوزه اخلاق نیز وضعیت مشابهی داریم. چنان‌که خواهیم دید، نظریه‌های متعارضی در باب خیر و راستی وجود دارد. این تعارض چیز خوبی است. هر نظریه دربردارنده حقایق مهمی درباره زندگی اخلاقی است و هیچ‌یک دربردارنده تمام حقیقت نیست. هر کدام حافظ صداقت بقیه است و زیاده‌روی‌های هرگونه مطلق‌گرایی اخلاقی را به نوعی تلطیف می‌کند. باین حال، هر کدام مدعی مالکیت بر حقیقت است و حکم نسبی‌گرا مبنی بر خودداری از داوری کردن درباره دیگران را رد می‌کند. قضاوت‌کردن و قضاوت‌شدن عنصری حیاتی برای زندگی اخلاقی است؛ درست همان‌طور که برای زندگی سیاسی نیز مهم است. هر یک از ما منظر اخلاقی متفاوتی داریم، اما ناچاریم در جهانی مشترک زندگی کنیم.

دقیقاً همین تنش میان دیدگاه‌های فردی و زندگی در جهان مشترک است که نکته کانونی این کتاب است. مقصود من از طرح دیدگاه‌های متنوع ارائه نمونه مکتوبی از برنامه‌های خیریت‌تولیزیون نبوده که در آن همه بر سر هم فریاد می‌زنند، بلکه این متون برگزیده به طیفی از نگرش‌های مهم و موجه در قبال مسئله مورد نظر اشاره دارند. در این صورت، چالش ما - در قالب فرد و جامعه - ایجاد مبنای مشترکی است که مشروعیت نگرش‌های متعارض را به رسمیت بشناسد، اما زمینه حداقلی از توافق را نیز فراهم کند تا بتوانیم با وجود تفاوت‌ها در کنار هم زندگی کنیم. الگویی که کتاب حاضر سعی در پیروی از آن دارد نه پادشاه متعصبی است که مدعی حق مطلق است، و نه جامعه آنارشیستی

حساب‌بگرانه است و حل‌عینی‌گرایانه منازعات اخلاقی را از راه محاسبه پیامدها وعده می‌دهد. بخشی از جذابیت فایده‌گرایی دقیقاً همین ادعای عینی‌گرایی مبتنی بر نوعی دستگاه محاسباتی اخلاقی است.

فایده‌گرایان در داوری پیامدها بر سر معیار فایده مناسب اختلاف نظر دارند. چه پیامدهایی «خوب» هستند؟ آن‌هایی که بیشترین لذت را به دنبال دارند؟ یا بیشترین شادی را؟ یا بیشترین حقیقت، زیبایی، و چیزهای از این دست؟ یا کافی است افراد بیشتری را راضی کنند؟ هر یک از این معیارهای فایده نقاط قوت و ضعف خود را دارد. اندازه‌گیری لذت به نسبت بقیه آسان‌تر است، اما ظاهراً به چشم خیلی‌ها معیاری نازل و ناشایست است. آیا نمی‌توان فقط با گذاشتن الکتروود در محل مناسبی از مغز احساس لذت را بیشتر کرد؟ احتمالاً به چیزی بیشتر، و بهتر، از لذت نیاز داریم. شادی به‌نظر گزینه بهتری است، اما مشکل شادی آن است که هم تعریف آن دشوار است و هم اندازه‌گیری آن بسیار سخت است. این مشکل به‌خصوص متوجه فایده‌گرایی است، چون بخشی از جذابیت ابتدایی خود را مرهون ادعای عینی‌گرایی است. اندازه‌گیری ایدئال‌هایی همچون حقیقت و زیبایی از این هم سخت‌تر است. ارضای سلیقه بیشتر قابل اندازه‌گیری است، اما این هم هیچ مبنای تمایزی بین سلیقه‌هایی که اخلاقاً پسندیده‌اند و سلیقه‌هایی که مانند نژادپرستی اخلاقاً نکوهیده‌اند به دست نمی‌دهد. دیگر اختلاف نظر اصلی‌ای که دامن‌گیر فایده‌گرایی شده است ناشی از این پرسش است که آیا باید پیامدهای هر عمل واحد را در نظر گرفت (فایده‌گرایی عمل‌محور) یا پیامدهای پیروی همگان از یک قاعده خاص را (فایده‌گرایی قاعده‌محور)؟ خطر فایده‌گرایی عمل‌محور احتمال توجیه اعمال خاصی است که بیشتر ما مایل به محکوم کردن آن‌ها هستیم، به‌ویژه اعمالی که

این باور اشتراک نظر دارند که این پیامدها هستند که یک عمل را خوب می‌کنند، اما در اینکه منظور دقیقاً کدام پیامدهاست با هم اختلاف نظر دارند.

خودگرایی اخلاقی

برخی پیامدگرایان، موسوم به خودگرایان اخلاقی، معتقدند هر فرد تنها باید پیامدهایی را در نظر داشته باشد که بر او اثرگذار است. در نگاه آنان، هر کس باید اعمالی را انجام دهد که برای خود او بیشترین نفع شخصی را به دنبال داشته باشد. بهترین داور برای تشخیص نفع شخصی هر کس خود اوست و هر کس مسئول پیشینه‌کردن نفع شخصی خود است. واضح‌ترین نمود سیاسی خودگرایی اخلاقی لیبرتارینیسم است و این روند احتمالاً مشهورترین مدافع این موضع است.

پیامدگرایی گروهی

کمتر کسی تنها به خود فکر می‌کند. بیشتر ما نه تنها برای خود، بلکه برای گروه بزرگ‌تری نیز اهمیت قائلیم. در مواردی، این گروه بزرگ‌تر خانواده ماست؛ در مواردی، کشور ما؛ و در مواردی، همکیشان ما.

فایده‌گرایی

با بزرگ‌تر شدن دایره کسانی که متأثر از پیامدهای اعمال ما هستند، به موضع فایده‌گرایانه نزدیک می‌شویم. فایده‌گرایی می‌گوید باید کاری را انجام دهیم که در مجموع بیشترین پیامدهای خوب را برای همه، و نه فقط برای من، داشته باشد. تشخیص این امر با بررسی مجموعه اعمال متنوع در دسترس، محاسبه پیامدهای مرتبط با هر یک، و سپس انتخاب گزینه‌ای اتفاق می‌افتد که، در مجموع، پیامدهای خوب بیشتری برای همگان دارد. این روش پیامدگرایانه و

پیوند را میان تمام افرادی که از آن اعمال تأثیر می‌پذیرند برقرار کنند. کرول گیلیگان^۱ این نگاه اخلاقی را در کتابش به نام با صدایی متفاوت^۲ شرح می‌دهد.

دوم، برخی دیگر از فمینیست‌ها خوانشی نسبتاً فایده‌گرایانه از پیامدها را پذیرفته‌اند، اما به پیامدهای مؤثر بر زنان توجهی ویژه کرده‌اند و اغلب وزن بیشتری برای آن‌ها قائل شده‌اند. به گفته آنان، چنین پیامدهایی را اغلب حسابگران فایده‌گرای سنتی - که مثلاً بی طرف، اما عمدتاً نسبت به آسیب دیدن زنان بی تفاوت‌اند - نادیده گرفته‌اند. برخلاف گیلیگان و دیگرانی که پیش‌تر ذکر آن‌ها رفت، فمینیست‌های پیرو این سنت الگوی فایده‌گرای غالب را زیر سؤال نمی‌برند، بلکه در مورد کاربست بی طرفانه آن تردید دارند.

جمع‌بندی: پیامدگرایی

با وجود این اختلاف نظرها بر سر صورت‌بندی دقیق فایده‌گرایی، بیشتر افراد می‌پذیرند که این دیدگاه بینش‌های مهمی درباره زندگی اخلاقی در چنته دارد. بخشی از توجیه اخلاق و یکی از دلایل پذیرفتن بار اخلاق همین است که اخلاق با حضور خود وعده ایجاد دنیایی بهتر می‌دهد. تردیدی نیست که این بخشی از ماجراست. اما آیا تمام ماجرا به همین محدود می‌شود؟

اخلاق به مثابه عمل و نیت

منتقدان فایده‌گرایی به این نکته اشاره می‌کنند که در نظر فایده‌گرایان هیچ عملی به خودی خود خوب یا بد نیست. تمام اعمال در ذات خود خنثی هستند و برای پیامدگرایان محض هیچ عملی ذاتاً شر نیست. اما به نظر می‌رسد این

زندگی و آزادی فرد را فدای جمع می‌کنند. مسئله سنتی در این موضوع بحث مجازات است. می‌توان موقعیتی را تصور کرد که در آن مجازات یک فرد بی‌گناه - البته با پنهان کردن بی‌گناهی او - در مجموع بیشترین پیامدهای خوب را به دنبال داشته باشد. اگر این کار در مجموع به بیشترین میزان لذت یا شادی بینجامد، آنگاه از نگاه فایده‌گرایی عمل محور نه‌تنها مجاز، بلکه اخلاقاً الزامی خواهد بود. موضوعی مثل آسان‌مرگی مشکلات مشابهی را فرا روی ما قرار می‌دهد. می‌توان تصور کرد که سرجمع فایده آسان‌مرگی فعال و حتی غیردوطلبانه افراد سالمند و ناتوان را توجیه کند، به‌ویژه در مورد آن‌هایی که بازماندگانی برای سوگواری ندارند. اما آیا کارهایی هست که نباید در حق کسی کرد، حتی اگر در بر دانه فایده باشد؟ پاسخ بسیاری از ما به چنین پرسشی مثبت است.

پیامدگرایی فمینیستی

طی بیست سال گذشته، گام‌های جالب توجه و ارزشمند بسیاری در حوزه اخلاق فمینیستی برداشته شده است. تصور یک دست‌بودن رویکردهای فمینیستی به اخلاق اشتباه است، اما بی‌شک برخی فیلسوفان اخلاق فمینیست، دست‌کم به دو شکل مختلف، گزارش‌های پیامدگرایانه‌ای از زندگی اخلاقی ارائه داده‌اند. نخست، برخی فمینیست‌ها چنین گفته‌اند که مسئله اخلاق مسئله پیامدهاست، اما الگوی حسابگرانه سنتی فایده‌گرایی بهترین فهم یا ارزیابی را از پیامدها به دست نمی‌دهد. در عوض، آن‌ها در درجه اول بر این موضوع تمرکز کردند که چگونه برخی اعمال پیامدهایی برای روابط و احساسات دارند. پیامدهایی را منفی می‌شمیریم که روابط را ویران کنند و به دیگران، به‌ویژه از نظر عاطفی، آسیب برسانند. در این سنت، اعمالی اخلاقاً خوب قلمداد می‌شوند که بالاترین درجه

1. Carol Gilligan

2. *In a Different Voice*